

ZA ODHALENIE LEGIEND O MASARYKOVI, BENEŠOVI A ŠTEFÁNIKOVI

Dňa 20. mája 1953 sa z podnetu Filozofickej fakulty Slovenskej univerzity v Bratislave a v spolupráci s Historickým ústavom Slovenskej akadémie vied konala v Československo-sovietskom inštitúte celodenná vedecká diskusia o predstaviteľoch československej buržoázie, Masarykovi a Štefánikovi. Diskusie sa zúčastnilo okolo 100 vysokoškolských a iných vedeckých pracovníkov.

Prinášame podrobnú zprávu o priebehu celej diskusie a o referátoch, ktoré na nej odznely. Predsedajúci, univ. docent Dr. Jaroslav Dubnický, po privítaní hostí, najmä z českých krajín, v úvodnom príhovore m. i. povedal:

„Úlohou dnešnej diskusie je osvetliť z rozličných strán ideologiu a politiku T. G. Masaryka, Eduarda Beneša a M. R. Štefánika ako hlavných predstaviteľov československej buržoázie v období prvej svetovej vojny i v novoutvorenej ČSR. Objektívne zhodnotenie historickej úlohy týchto buržoáznych činiteľov si však pritom nevyhnutne vyžaduje odhalenie tak nepravdivosti, ako aj kozmopolitického, protisovietskeho a protiludového charakteru celej oslobodeneckej legendy, ktorou čs. buržoázia sfaľovala históriu vzniku ČSR.

Hoci niektoré z otázok, o ktorých budeme hovoriť v dnešnej diskusii, boli už v podstate vyriešené, na Slovensku sa ešte nestaly predmetom ujasňovacej diskusie.

Tieto problémy je potrebné prediskutovať nielen vzhľadom na našu vedeckú a prednášateľskú prácu a jej ďalší úspešný vývoj, ale aj vzhľadom na všeobecný záujem zrýchleného budovania socializmu v našej vlasti a na zvyšovanie obranyschopnosti. Táto úloha je o to potrebnějšía preto, že buržoázna oslobodenecká legenda nielen že bola nepravdivou, ale jej pozostatky aj dnes udržujú časť nášho obyvateľstva v ilúziách a sebaklamoch o domácej buržoázii i o cudzom, najmä americkom imperializme. Preto je potrebné, aby sme pomáhali víťaznému a sebavedomému boju o dušu národa, ku ktorému vyzval na IX. sjazde KSČ s. Václav Kopecký, aby sme pomáhali „dokončiť revolučný prevrat v myšliach ľudí, uskutočniť ideologickú prevýchovu najširších mas v socialistickom duchu a dať najširším masám, všetkým pracujúcim triedam a vrstvám ideologiu novej epochy, nášho nového zriadenia, ideologiu ľudovodemokratickú a socialistickú“.

„Našou úlohou je — pokračoval ďalej s. Dubnický — skutočne vedecká a objektívna revízia dezorientačnej a demobilizujúcej prot ľudovej legendy. Naším vodidlom musí byť stalinská poučka, že »históriu neslobodno zhoršovať ani zlepšovať«. Robotnícka trieda nemá nijaký záujem na falšovaní minulosti, ani svojej vlastnej ani cudzej, v protiklade ku buržoázii, ktorá »zo strachu pred rastúcim a mohutnejúcim proletariátom ochraňuje všetko zaostalé, odumierajúce, stredoveké« a ktorá sa nemôže zaoberať bez systémov mystifikácií a falzifikácií.

Možno povedať, že dnes sú už naozaj všetky predpoklady na to, aby sme si mohli utvoriť naozaj vedecký, objektívny a pravdivý obraz o historickom význame Masaryka, Beneša a Štefánika. Obdobie, v ktorom účinkovali, je už uzavreté, dokumentárne materiály sú prístupné a z časti už aj publikované. Najväčší význam však má to, že pre takéto vyjasnenie problematiky máme aj metodologické predpoklady a neoceniteľné smernice v prácach s. Klementa Gottwalda, s. Zdeňka Nejedlého a s. Václava Kopeckého, ktorí základné otázky už vyriešili.

Okrem toho máme i dosť praktických skúseností, najmä po mníchovskej zrade, ktoré umožňujú jasnejšie vidieť skutočný charakter i výsledky protinárodnej a prot ľudovej politiky vedúcich osobností československej buržoázie.“

Hlavný referát na tému K legende československej buržoázie o T. G. Masarykovi predniesol univ. profesor *Miloš Gosiorovský*, laureát štátnej ceny. Vo svojom diskusnom prejave podrobil na základe dokumentov marxistickej kritike Masarykovu filozofiu a jeho politickú činnosť, a to najmä pred vznikom ČSR, ale aj v období predmníchovskej republiky.

V úvode svojho referátu uviedol, že „nerozdielnou súčiastkou veľkolepého úsilia celého nášho ľudu o výstavbu nového spoločenského poriadku v našej vlasti je zápas proti všetkému, čo nám aj na ideologickom poli zanechala trieda, ktorá u nás dávno dohrala svoju úlohu a ktorú náš ľud odsúdil k zániku, trieda buržoázna... Jedným z týchto neblahých dedičstiev buržoáznej minulosti na ideologickom poli popri ľudáctve, zvyšky ktorého ostávajú na Slovensku najnebezpečnejším dedičstvom našej minulosti a s ktorými sa tiež budeme musieť systematicky porátať, je ideológia predstaviteľov československej buržoázie a s ňou spojené legendy o Masarykovi, Benešovi a Štefánikovi...“

V legende o Masarykovi sa buržoázna história a buržoázna filozofia snažila ukázať ho nášmu ľudu ako chlapca z chudobnej rodiny, ktorý dokonca sám bol robotníkom, ako nekompromisného bojovníka za národné oslobodenie Čechov a Slovákov, ako bojovníka proti klerikalizmu, ako priateľa robotníckeho hnutia, ako nadstrannického filozofa a štátnika, ako veľkého humanistu a pod.

Nuž ako to bolo v skutočnosti?... Predstaviteľom koho, ktorej triedy a v akom historickom období bol Masaryk?

Masaryk vstupuje — ako vieme — do verejného života v druhej polovici sedemdesiatych rokov minulého storočia, teda v období síce veľkého priemyselného rozmachu, keď sa Rakúsko z krajiny prevažne agrárnej preme-

nilo už na krajinu agrárno-priemyselnú, no keď súčasne r. 1873 prepuká ťažká hospodárska kríza, do tých čias najväčšia, kríza, ktorá potom viac ako šesť rokov otriasa rakúskym hospodárstvom, zasahujúc tak do života celej rakúskej a teda aj českej spoločnosti . . .“

Ďalej rozviedol s. Gosiorovský skutočnosť, že Masaryk už svojím triednym pôvodom patrila panskej triede a jeho študentské roky v rodine brnenského policajného riaditeľa a prostredie vo Viedni spôsobili, že sa od prvo počiatku stáva uvedomelým predstaviteľom buržoázie.

Ako ďalší dôkaz toho s. Gosiorovský uvádza Masarykovu habilitačnú prácu *Sebevražda* z r. 1879, ktorú sám Masaryk označil za svoju najfilozofickejšiu knihu . . . V *Sebevražde* sa Masaryk pokúša podať obraz „modernej spoločnosti“, ako ju nazýva on, pričom — ako vieme — túto jeho modernú spoločnosť tvorí moderná svetová buržoázia z konca XIX. stor., ktorá už dávno dohrala svoju pokrokovú úlohu a ktorú zmietajú najrozličnejšie rozpory. A tak Masaryk už svojím prvým spisom vystupuje ako jeden z predstaviteľov tejto buržoázie, aby hľadal nejaké východisko zo slepej uličky, do ktorej sa ona dostala, aby jej pomohol uzdraviť sa a zosilnieť. V čom vidí toto východisko? V revolúcii? Nie. Revolúcia by rozmetala túto jeho spoločnosť a preto Masaryk revolúciu už vo svojej prvej knihe kategoricky odmieta. Jediné východisko z krízy, do ktorej sa buržoázna spoločnosť čoraz viacej zapletávala, vidí v náboženstve . . .“

A vernosť tomuto svojmu protirevolučnému krédu Masaryk dokazuje aj vtedy, keď v prvom desaťročí po založení II. internacionály, teda v období nového rozmachu robotníckeho hnutia začína sa už ako univerzitný profesor v Prahe, kam prišiel r. 1882, zaujímať aj o hnutie robotníckej triedy, hoci sa ho predtým ani nedotkla silná protirobotnícka perzekúcia v osemdesiatych rokoch. Prečo odrazu taký záujem? . . . Pretože chcel podriaďiť rozvíjajúci sa boj českej robotníckej triedy záujmom buržoázie, časť ktorej reprezentoval . . . Z toho dôvodu napísal aj v rokoch 1898—99 dvoj-sväzkové dielo *Otázka sociálna* . . .“

S. Gosiorovský pripomenul, že v Nemecku rok predtým, r. 1897 vystúpil s otvorenou revíziou marxizmu Bernštein a uviedol, že na túto úlohu českého Bernsteina sa podobral aj Masaryk svojou *Otázkou sociálnou*.

Skutočnosť, akými ťažkými okľukami sa napr. pretĺkli k marxizmu príslušníci inteligencie, a to v dôsledku Masarykovej *Otázky sociálnej*, uvádza s. Gosiorovský na príklade Ivana Hála a Františka Votrubu a potom sa dotýka Masarykových žiakov na Slovensku, „hlasistov“:

„. . . Masarykovu úlohu „vyvracania“ marxizmu na Slovensku prevzali tí, čo sa hlásili za jeho žiakov, hlasisti. Tak napr., keď začiatkom decembra 1896 orgán uhorskej sociálnej demokracie Népszava uverejnil oznámenie, že sa utvoril prípravný výbor československej sekcie robotníckeho vzdelávacieho spolku v Budapešti, ktorý pripravuje vydávanie prvého slovenského robotníckeho časopisu, poponáhľal sa Masarykov žiak Fedor Houdek napísať už 16. decembra 1896 prvý list prípravnému výboru, aby mu ponúkol svoju spoluprácu, pravdaže, preto, aby v duchu prvých Masarykových protimarxistických článkov v Čase a v Českej otázke stieral triedne

ostrie slovenského robotníckeho hnutia a urobil ho pre slovenskú buržoáziu čo najmenej škodlivým. A v druhom liste zo 6. mája 1897, po vyjdení prvého čísla prvého slovenského robotníckeho časopisu tento Masarykov žiak sa ponáhľal radíť slovenskému robotníckemu hnutiu, aby sa nepúšťalo do boja proti náboženstvu a pod. A v období vplyvu prvej ruskej revolúcie, keď už preštudoval aj Masarykovu *Otázku sociálnu*, ponáhľal sa tento Masarykov žiak už s masarykovsky prekrútenými citátmi z Marxa a Engelsa v apríli 1905 ovplyvňovať redakciu Slovenských robotníckych novín v duchu oportunistu. Pritom, pravda, Houdek nie je najtypickejší slovenský Masarykov žiak, uvádzame ho len preto, že sa nám dostaly do rúk aj takéto dokumenty, hoci Hlas a potom Prúdy sú plné ovplyvňovania slovenského robotníckeho hnutia v duchu Masarykovej „kritiky“ marxizmu.

Potom sa univ. profesor Miloš Gosiorovský sústredil na vysvetlenie toho, čo sa skrývalo za legendou o nekompromisnom bojovníkovi za národnú slobodu, o veľkom filozofovi humanizmu. Poukázal na to, že . . .

„... od detstva má Masaryk veľmi blízko ku kozmopolitizmu... Už za štúdií sa zaoberal takmer výlučne západoeurópskou buržoáznou filozofiou . . .

. . . Opierajúc sa o svoje uvedené filozofické náhľady, Masaryk vstúpil aj do českého politického života s vlastným smerom, s tzv. realizmom. Ako tzv. realista vystupuje proti „starovlastenectvu“, proti „historizmu“ a pod. A tak je to zase viac jeho kozmopolitické zameranie ako cit pre vedeckú pravdu, ktoré ho vedie aj do boja proti podvrhnutým rukopisom Kráľovédvorskému a Zelenohorskému . . . K Masarykovmu exponovaniu sa v tomto zápase prispela potom ešte jedna okolnosť, t. j. to, že už v tom čase sa ustavične zaujímal o uplatnenie sa v politickom živote. A pritom mu bolo jedno, za ktorú skupinu buržoázie sa pritom uplatní . . . Keď však po dlhých vyjednávaniach, v ktorých sa ukázalo, že Masarykovi ide iba o osobné vyniknutie v politike, staročeská strana mu nevedela zaručiť poslanecký mandát, stal sa r. 1891 poslancom za mladočechov, hoci práve mladočesi viedli predtým proti nemu špinavé útoky v boji o pravosť podvrhnutých rukopisov. A ak aj túto stranu neskôr opustil, bolo to preto, že mu v nej nechceli vodcovia strany postúpiť vedúce miesto . . . Preto si Masaryk neskôr utvoril vlastnú politickú stranu, stranu realistickú . . . . . Ideový program tejto strany formuloval vlastne už v knihe *Česká otázka*, ktorú napísal r. 1894, potom o rok v spise *Naše nynejší krise*, v ďalších knihách o Havlíčkovi, Husovi atď. Z nich najdôležitejšia je *Česká otázka*, v ktorej — pretože sa začína púšťať do českej politiky — pokúša sa formulovať svoju filozofiu českých dejín. Vyzdvihuje tu Palackého a Kollárovu filozofiu humanizmu . . . Pravda, tu stojí otázka, ako Masaryk chápe humanitu? Chápe ju ako protirevolučnú zásadu, ako ideu náboženskú. V mene humanity sa stavia proti násilnej revolučnej premene jeho spoločnosti, spoločnosti kapitalistickej. No pretože v českej histórii boli aj revolúcie, snaží sa Masaryk buď prekrútiť tieto skutočnosti (tak napr. v knihe o Husovi zásadne tvrdí, že bol reformátorom a v knihe o Havlíčkovi robí aj z neho humanistu), alebo priamo zosmiešňovať revolučné udalosti, ako napr. v knihe *Karel Havlíček* a pražské povstanie r. 1848 . . .“

Potom prechádza s. Gosiorovský k opisu Masarykovho stanoviska k národnoslobodzovaciemu boju českého národa a uvádza celý rad dokumentov, jednak z *Paměti Dr. Albína Bráfa*, jednak z *Masarykovej Českéj otázky*, z ktorých vysvitá, že Masaryk veril v existenciu Rakúska až do vypuknutia prvej svetovej vojny, ba určitý čas ešte aj potom.

Potom prešiel s. Gosiorovský k opisu Masarykovej činnosti za prvej svetovej vojny. Uviedol jeho styky s pražským c. k. miestodržiteľom na počiatku vojny, jeho styky s americko-českým špiónom E. Voskom a anglickým špiónom H. W. Steedom. Na početných citátoch z Masarykových diel dokázal, že pre Masarykovo konanie boli rozhodujúce záujmy buržoázie, ako aj to, že ani imperialistický západ ani cárske Rusko nemaly v úmysle rozbiť Rakúsko-Uhorsko. S. Gosiorovský k tomu nakoniec ešte uviedol:

„... A ak sa Masaryk spolu s Benešom a Štefánikom napriek tomu orientoval len na kapitalistické mocnosti západu, to len potvrdzuje, že so skutočným domácim odbojom nemal nič spoločné, ba že sa domáceho odboja dokonca bál... Áno, Masaryk, Beneš i Štefánik sa báli ľudového hnutia doma, aby sa im neskrížili ich plány, plány, ktoré rátaly s ustavením Československa imperialistickými mocnosťami bez revolúcie...“

Potom poukázal univ. prof. Miloš Gosiorovský na Masarykov pomer k Rusku, ktorý sa zmenil, keď tam vypukla Veľká októbrová socialistická revolúcia, na jeho nenávistný pomer k mladej sovietskej moci, na jeho úlohu organizátora čs. légií do boja proti Sovietom spolu s Benešom a Štefánikom. Nato prešiel na osvetlenie wilsonovskej legendy a potom na udalosti v novej republike:

„... Ľud žiadal uskutočnenie tých ideálov, za ktoré bojoval v štrajkoch, vzburách vojakov, na 1. mája a 14. októbra 1918. Politicky sa jeho nespokojnosť s vývinom vecí v novej republike, ktorú vybojoval, prejavila najmä v tom, že žiadal, aby strana, ktorej vtedy najviac dôveroval, no ktorej sa zmocnili Masarykovi žiaci, aby sociálna demokracia nastúpila dôslednú revolučnú politiku. A tu, keď už so zradným vedením tejto strany bolo najhoršie, priskočil na pomoc Masaryk... vlastnoručné záznamy Masaryka z 8. septembra až 7. decembra 1920 dokazujú, že Masaryk stál na čele generálneho útoku proti revolučnému robotníctvu na jeseň r. 1920, že on to bol, ktorý prikázal pravici vystúpiť z vlády, odvolať sjazd a potom priamo zaútočiť v decembri 1920...“

A od porážky revolučného robotníckeho hnutia v decembri 1920, keď sa definitívne rozhodlo o buržoáznom charakte predmníchovskej republiky, Masaryk stál priamo na čele všetkých politických podujatí československej buržoázie v jej útokoch proti pracujúcemu ľudu a v jej protisovietskych intrigách. Preto s. Gottwald správne povedal, že Masaryk je „politický kapitán československého fináčného kapitálu“ (Klement Gottwald, *Spisy I.*, Bratislava 1951, 359), že všetky útoky proti pracujúcemu ľudu a nenávistná kampaň proti SSSR vychádzajú „z politického generálneho štábu finančnej buržoázie, z Hradu“ (tamže, 355). Od streľby v decembrovom štrajku nebolo za predmníchovskej republiky, za vlády tzv. Masarykovej „humanitnej demokracie“ jediného roku, v ktorom by netiekla robotnícka

krv, v ktorom by Masarykovi četníci a policajti nestrieľali do pracujúceho ľudu. A nebolo ani jediného prípadu strelby do robotníkov, aby „veľký humanista“ Masaryk našiel čo by jedno slovo odsúdenia pre toto vraždenie československého proletariátu. Masaryk ako prezident vedel vždy vystúpiť tak, ako to v danom období vyžadovaly záujmy buržoázie. Keď sa svetový imperializmus v rokoch 1928—1929 hotoval k útoku na Sovietsky sväz a keď sa Československo malo stať jedným z nástupišť imperialistických armád, odložil Masaryk heslá o humanite, odložil heslo „Ježiš, nie Cezar!“ a na jubilejnej výstave v Táboře v lete 1929 siahol k heslu „A keď treba — železom.“ . . . S. Gosiorovský, prechádzajúc k záveru, zdôraznil, že „v predmníchovskej republike stála už proti Masarykovej ideológii a Masarykovej politike trochu zocelenejšia ideológia a politika našej robotníckej triedy, a to ideológia a politika KSČ, na čele ktorej od rokov 1928—29 stál najlepší syn českého národa, najlepší syn československého ľudu, verný žiak Marxa, Engelsa, Lenina a Stalina, s. Klement Gottwald. S. Gottwald to bol, ktorý prvý v plnej hĺbke a šírke odhalil pravú tvár a pravú úlohu Masaryka. S. Gottwald to bol, ktorý už na VI. kongrese KI v lete 1928 v Moskve, kde prvý raz vystúpil ako faktický vodca KSČ, za jednu z hlavných úloh boja československej robotníckej triedy označil boj proti Masarykovmu pseudohumanizmu, boj za socialistický humanizmus. A bol to s. Klement Gottwald, ktorý ešte za Masarykovho života povedal: „Nie Masaryk — ale Lenin!! To je naše heslo!“ (Kl. G o t t w a l d, *Spisy*, Bratislava 1953, 356).

Ďalší vývin udalostí až po naše dni dal plne za pravdu s. Gottwaldovi. Sám Masaryk často hovorieval, že štáty sa udržuujú tými ideami a silami, z ktorých vznikly. Československá republika vznikla vďaka ideálom Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie vedenej Leninom, vďaka ľudovému hnutiu inšpirovanému príkladom tejto revolúcie. No pretože sa republiky aj pričinením Masaryka zmocnila buržoázia a chcela ju udržať v boji proti ľudu a ako jeden z článkov imperialistického frontu aj proti Sovietskemu sväzu, dopracovala to napriek úsiliu pracujúceho ľudu o odvrátenie katastrofy až k hanobnému Mníchovu. Ak mala byť republika obnovená, mohlo sa tak stať iba na základe tých ideálov a síl, z ktorých vznikla, mohlo sa tak stať iba na základe Gottwaldovho hesla „Nie Masaryk — ale Lenin!“ A tak sa aj stalo. R. 1945 netriumfovaly u nás falošné ideály Masaryka, ale ideály Lenina, ktorého veľký spolubojovník a geniálny pokračovateľ s. Stalin stál na čele hrdinských armád, čo oslobodily Československú republiku z nešťastia, do ktorého ju r. 1938 dovedla politika Masaryka a jeho triedy. A keď sa vo februári 1948 Masarykovi nasledovníci na čele s Benešom pokúsili o násilný zvrat do pomerov jeho republiky so všetkými hrôzami kapitalizmu, vystúpil československý ľud pod vedením Leninovho a Stalinovho žiaka, s. Gottwalda s takou rozhodnosťou, že sa pred ním dokorán otvorila cesta ku krajšej budúcnosti — k socializmu. A čo ostalo nepolepšiteľným žiakom a prisluhovačom Masaryka? Ušli na imperialistický západ, odkiaľ pod jeho menom ústami plnými kozmopolitných slín pľujú na vlastný ľud a v službách amerických podpaľačov novej svetovej vojny pokúšajú sa ota-

vovať vedomie našich pracujúcich a podkopať ich nádherné budovateľské úsilie.“

Záverom univ. prof. Miloš Gosiorovský povedal:

„My, vysokoškolskí a vedeckí pracovníci sme v záujme nášho ľudu povinní vyhlásiť čo najrozhodnejší boj všetkým týmto nepriateľským úsiliam. Bude našou povinnosťou od základu zrevidovať naše vyučovanie, najmä filozofie a histórie, pokiaľ ide o obdobie, v ktorom žil a pôsobil Masaryk a ostatní jeho prívrženci. Bude na čase v plnom rozsahu si uvedomiť, že keď Masaryk ešte len písal svoj prvý filozofický spis *Sebevraždu*, existovala na našom území už celý rok robotnícka strana, ktorú založili Jozef Boleslav Pecka, Ladislav Zápotocký a Jozef Hybeš. A vtedy, keď na javisko politických dejín svojho národa vystupuje robotnícka trieda so svojou marxistickou filozofiou, so svojimi politickými úsiliami, hlavnú pozornosť treba venovať jej a všetko ostatné posudzovať výlučne s hľadiska pomeru k nej, lebo všetko ostatné je pokrokové iba potiaľ, pokiaľ — či už priamo alebo aj nepriamo — pomáha jej úsiliam.

Preto preč so všetkými falošnými legendami o tzv. hrdinoch českej a slovenskej buržoázie do ešte aktívnejšieho boja za víťazstvo skutočnej pravdy, za víťazstvo ideologie Marxa, Engelsa, Lenina a Stalina, za víťazstvo odkazu Klementa Gottwalda, za mier a socializmus!“

Po referáte univ. prof. Miloša Gosiorovského sa rozprúdila živá diskusia, do ktorej sa prvý prihlásil Dr. Ján Kocka, asistent FFSU.

Vo svojom diskusnom príspevku Dr. Kocka uviedol na niekoľkých príkladoch z *Českej otázky* skutočnosť, ako sa Masaryk stavia proti dialektickému a historickému materializmu a ako dôsledne háji idealistické predsudky, najmä svoj realizmus, znamenajúci vlastne pasívnu kontempláciu oproti materializmu, ktorý mu je nízky a nemorálny a ktorý chápe úplne nesprávne ako bezduché holdovanie pôžitkárstvu a egoizmu. Ďalej poukázal s. Kocka na to, ako Masaryk prisudzuje marxizmu aj iné myšlienky, ktoré nie sú v ňom obsiahnuté, aby ho mohol obviňovať a ako vhodne zapadla Masarykova filozofia do plánov čs. buržoázie, najmä svojou kritikou marxizmu, zdôraznením a bránením postavenia buržoázie, spravodlivosti buržoáznej demokracie a privilegovanosti vykorisťovateľských tried.

Ďalej sa do diskusie prihlásil dekan Filozofickej fakulty a vedúci katedry marxizmu-leninizmu, univ. prof. Dr. Andrej Sirácky. Vo svojom diskusnom príspevku, zameranom na kritiku Masarykovej filozofie a jeho „humanizmu“, m. i. povedal:

„Dôsledné poznanie života a diela T. G. Masaryka na základe dokumentov svedčí o tom, že tak celková legenda o Masarykovej „veľkosti“ ako aj legenda o jeho pokrokovosti sa rozbiha. Ukazuje sa, že jeho filozofia je druh fideizmu, jeho humanizmus buržoázny ideál abstraktnej, na nič konkrétneho nezaväzujúcej humanity...“

S. Sirácky sa ďalej dotkol toho, ako si Masaryk vysvetľuje prejav „prirodzeného humanizmu“ u jednotlivých národov, ako nepochopil podstatu problémov hospodárskych, sociálnych, politických a ideologických a najmä jeho kriľavého, nemožného chápania a odmietnutia socializmu a marxizmu,

Masarykovho chápania mravnosti a svoj diskusný príspevok ukončil takto: „... Ak vzrastala spoločenská reakčná úloha buržoázie, tak aj Masarykove názory o otázke sociálnej, mravnej, v otázke smyslu dejín spely vždy otvorenejšie ku kontrarevolúcii. Bola to cesta buržoázie — cesta najtesnejšej spolupráce s veľkoburžoáziou a veľkostatkármi, so zahraničným kapitálom i s Vatikánom, s nepriateľmi revolúcie a Sovietskeho sväzu. Masarykov ideál humanitný, prýštiaci vraj z hlbokých zdrojov nábožensko-mravných, „zo súladu medzi citom a rozumom“ prejavil sa v politickej praxi ako brutálna zbraň kléroburžoáznej reakcie — zbraň namierená proti robotníckej triede, proti ľudu, proti socializmu.“

Univ. prof. Dr. Andrej Mráz, vedúci katedry slovenčiny a literárnej histórie na FFSSU, vo svojom cennom diskusnom príspevku sa zameril na Masarykov pomer k umeleckej literatúre.

Univ. profesor Dr. *Andrej Mráz* poukázal na skutočnosť, že T. G. Masaryk mal živelnú nechuť a veľmi vyvinutý inštinkt aj proti revolučnodemokratickým a odbojným prvkom v našich národných literatúrach a ako príklad uviedol jeho pomer k Svätoplukovi Čechovi a J. Kollárovi. Potom hovoril o Masarykovom realizme a kozmopolitizme vo vzťahu k literatúre a prešiel na Masarykovo pôsobenie po r. 1918.

S. Mráz v ďalšom poukázal na to, ako na celom pracovnom a ideologickom bludisku poprevratovej inteligencie, na eklekticizme, polovičatosti, indferentnosti mal veľkú zásluhu Masaryk, ako oficiálny literárny kurz paralyzoval neumanovské, wolkrovské i jilemnickovské snahy a napomáhal všetko ostatné a to zase nie bez Masarykovej autority. Ďalej s. Mráz uviedol, ako Masaryk bol ráz plášťik, inokedy zas ostrou zbraňou, ktorou sa viedol boj proti pokrokovému, národnému, realistickému a socialistickému smerovaniu našich literatúr po r. 1918 najrozličnejšími spôsobmi. S. Mráz dotknúť sa ešte Karola Čapka, prešiel vo svojom výklade na problém Masaryka a slovenskej literatúry po r. 1918.

S. Andrej Mráz nakoniec spomenul, že vie z vlastných skúseností, že Matica slovenská mala zmierňovať rozpory v dvoch táborech stojacej slovenskej buržoázie, a to v duchu moysesovsko-kuzmányovskom a že ani jeden úsek kultúrnej činnosti na Slovensku nesledoval Masaryk tak pozorne ako ten, ktorý sa dial pod egidou Matice, matičnú prácu podporoval finančne, bol protektorom tejto ustanovizne a zasahoval radami do jej vedenia. V závere svojho diskusného príspevku s. Mráz povedal:

Hlavný cieľ bol brániť slovenskej literatúre, aby sa nestala nositeľom úsilí a ideí bojujúcich proti panstvu buržoázie. Ale aké to všetko byly efemérne snahy a výsledky! Mnohých na prechodný čas pomýlily, zmiatly, vyhodily ich z bystrého horského potoka do zapáchajúcej stojatej vody, v ktorej bolo mnoho hniloby, no život šiel víťazne ďalej, navzdory silám, ktoré v našich pomeroch tak vypuklo reprezentoval T. G. Masaryk. Dnes, keď si v plnom dosahu uvedomujeme takýto Masarykov zástoj v našej minulosti, bojovne účtujeme s touto minulosťou a tvoríme dnešok i zajtrajšok nový, socialistický.

Ako ďalší sa do diskusie prihlásil *Eudovít Holotík*, riaditeľ Historického

ústavu SAV. Vo svojom diskusnom príspevku sa zameril na vysvetlenie genézy Masarykových politických náhľadov. Zdôraznil, že Masaryka treba chápať vždy, a to v jeho činnosti pred r. 1914 aj neskoršie, ako predstaviteľa českej buržoázie. Ukázal, že takto vždy chápal Masaryka i Zdeněk Nejedlý, ktorý ho vo svojom veľkom diele vykreslil ako politika tej časti spoločnosti, ktorá sa nachádza v kríze, teda politika buržoázie, ktorá sa dostáva v období imperializmu do hlbokého úpadku a do neriešiteľných rozporov s vykorisťovanými triedami spoločnosti. Masaryk sa snažil túto krízu buržoázie riešiť v jej prospech. Pretože videl hlbšie rozpory, do ktorých sa buržoázia dostala, rozpory triedne, snaží sa ich odstrániť snahami, ktoré možno označiť ako buržoázny reformizmus. Snahou buržoázneho reformizmu je predovšetkým tlmiť triedne rozpory. Preto sa napr. Masaryk tak intenzívne zaoberal robotníckym hnutím.

Buržoázny reformizmus, vyrastajúci z nových podmienok triednych rozporov a triednych zápasov, ktoré prináša imperializmus, je zjav svetový. Takmer vo všetkých krajinách pred prvou svetovou imperialistickou vojnou prichádzajú na scénu buržoázni politici „nového typu“, ktorí na rozdiel od starších autoritatívnych politikov, uplatňujúcich záujmy kapitalizmu úplne bezohľadne, hľadajú teraz dorozumenie s masami, chcú sa k nim priblížiť svojimi návrhmi na istú reformu existujúcej spoločnosti. Takýmto politikom bol napr. i Wilson, v starom Uhorsku to bol napr. Jászi, ktorý chcel tlmiť rozpory národnostné i triedne. Niet sporu o tom, že tieto reformy majú slúžiť len ďalšiemu upevneniu kapitalistického spoločenského poriadku, predĺženiu jeho existencie.

Podľa Nejedlého Masaryk vidí všetko, čo buržoáznu spoločnosť, jej existenciu ohrožuje a preto sa to snaží odstrániť. Nechce však buržoáznu spoločnosť svojou kritikou zničiť.

Svoj diskusný príspevok uzavrel s. Holotík tým, že Masaryka možno hlbšie pochopiť iba vtedy, ak ho vidíme ako predstaviteľa buržoázie v období imperializmu, ktorý sa snaží riešiť úlohy, ktoré buržoázii toto štádium kapitalizmu prináša.

Po s. Holotíkovi povedal svoj diskusný príspevok Dr. Jiří Doležal z HŮ ČSAV. Vysvetlil, prečo boli Masaryk a Beneš hlavnými predstaviteľmi čs. buržoázie a prečo nie Dr. Kramář. Ďalej sa zmienil o politike ČSR voči SSSR, ktorá sa r. 1935 len zdanlivo zmenila. Vedľa iných otázok sa s. Doležal dotkol aj postoja Masaryka a Beneša k slovenskému národu, záškodníckej spolupráce Beneša s Husákom a Novomeským a v súvisi s týmito otázkami odsúdil aj reakčnú teóriu československého národa.

Dr. Ján Hučko, asistent Pedagogickej fakulty SU, vo svojom diskusnom príspevku sa zameril najmä na Masarykov vplyv na hlasistov a na ich pomer k nášmu robotníckemu hnutiu a k ľudu.

Na ideologický profil Masaryka r. 1920 a na vzťah robotníckej triedy k Masarykovi poukázal vo svojom diskusnom príspevku Dr. Ján Pašiak, aspirant na FFSU.

S. Pašiak rozobral Masarykove anonymné články v Čase v septembri 1920, jeho hrozby proti ľavicí sociálnej demokracie, ktorá sa však Masary-

kom nedala zastrašiť a bojovala ďalej za lepšiu, demokratickejšiu — za svoju republiku. Keď Masaryk dal v decembri 1920 strieľať do robotníkov a keď 4 dni po krvavom kúpeli uverejňuje v Lidových novinách článok Revoluce a bolševici a 1. jan. v Čase President republiky o tak zvané dikta-tuře proletariátu, odpovedá mu, ako to uviedol s. Pašiak, orgán organizo-vaného slovenského proletariátu Pravda Chudoby roč. 1921, č. 11 takto:

„My si ctíme sovietskeho Ruska a keď celý kapitalistický svet bude naň nadávať i so zradcami socializmu, my budeme stáť po jeho boku. A jestli skutočne by ste sa dopustili lúpežnej výpravy na Rusko, tak Vám, páno-via, otvorene a verejne prisaháme, že my, robotníci, za nič na svete ne-chytíme zbraň do rúk na zničenie sovietskeho Ruska.“

„... Ešte raz v tomto období dal slovenský pracujúci ľud na vedomie Ma-sarykovi, čo si o ňom myslí a povedal mu to priamo do očí pri jeho prí-chode na Slovensko r. 1921 v Otvorenom liste T. G. Masarykovi — pre-zidentovi ČSR — uverejnenom v Pravde chudoby... Proletariát tu uistil tatička Masaryka takto:

„Pán prezident!

... napriek všetkej perzekúcii uisťuje Vás pracujúci ľud Slovenska a Podkarpatskej Rusi bez rozdielu národností, že jeho viera vo víťazstvo robotníckej triedy je nezlomná a že bude pracovať vo všetkých sít k pora-zeniu vlády vydríduchov... a neustane v boji za socialistickú ČSR pokiaľ ju nevydobyje.“ (Pravda chudoby, roč. 1921, č. 63.) ... Robotnícka trieda hneď od začiatku poznala pravú tvár Masaryka a odhaľovala ju... No napriek tomu sa našli ľudia, ktorí nechceli vidieť túto pravú tvár, ľudia, ktorí potrebovali Masarykovu ideologiu pre svoje ďalšie ciele a snažili sa Masaryka očisťovať a ospravedlňovať. Takí boli buržoázni nacionalisti Cle-mentis, Husák, Novomeský. Novomeský na slávnosti 100. výročia T. G. Masaryka r. 1950 v aule Slov. univerzity prehlasoval, že Masarykova ideolo-gia — to je „súčasná učebnica socialistickej abecedy“ (L. N o v o m e s k ý, *T. G. Masaryk*, vyd. SAVU, 1950). To bola skutočne primeraná učebnica „socializmu“ — končil svoj diskusný príspevok s. Pašiak — ale pre bur-žoáznych nacionalistov, ktorí z nej tak často čerpali. Robotnícka trieda však mala inú, modernejšiu učebnicu socialistickej abecedy, ktorú vybu-dovali Marx, Engels, Lenin a Stalin a ktorú nás učil ich verný žiak s. Gott-wald. Vyzbrojení touto ideologiou sa vyporiadame aj s Masarykovou ideo-logiou ako hlavnou súčasťou starej nadstavby.“

Diskusným príspevkom s. Dr. Pašiaka skončila dopoludňajšia časť dis-kusie.

Popoludní mal hlavný referát *Eudovít Holotík*, riaditeľ Historického ústa-vu SAV na tému Štefánikova účasť v protisovietskej intervencii.

V úvode svojej prednášky zdôraznil s. Holotík dôležitosť boja proti le-gende, ktorá sa vytvorila okolo M. R. Štefánika. M. R. Štefánika vyzdvihla oficiálna i neoficiálna buržoázna publicistika, ako aj celá školská výchova za predmníchovskej ČSR a za tzv. Slovenského štátu ako „národného boha-tiera“, legendárneho hrdinu vynikajúcich osobných vlastností a spoluza-kladateľa československého štátu.

Štefánikovská legenda bola najväčšou legendou slovenskej buržoázie vôbec, preto je potrebné venovať jej pozornosť, ukázať na jej lživú podstatu a na ciele, ktorým slúžila. Úlohou buržoázných legiend bolo a je zastierať triedne rozpory, pestovať ilúzie o význame buržoázie v národnom živote a ilúzie o jej predstaviteľoch. Predpokladom vytvárania legiend je vždy hlboký konflikt so širokými masami. Snahou legendy je zakryť reakčnú tvár panujúcej triedy. Preto je typické, že buržoázne legendy vznikajú v úpadkovom štádiu buržoázie, v období imperializmu, a to na podopretie buržoáznej moci. I Štefánikovská legenda, ktorá bola súčasťou tzv. oslobodeneckej legendy, slúžila týmto cieľom slovenskej buržoázie.

V ďalšej časti svojej prednášky ukázal s. Holotík na skutočnosť, že už existujúca buržoázna literatúra poskytovala fakty, ktoré mohly vyvracať legendu o Štefánikovi. Ukazovala ho totiž vždy ako muža, ktorý stál v službách francúzskej vlády. Už pred r. 1914 opustil Štefánik vedeckú dráhu a vykonával rozličné, m. i. tiež zpravodajsko-diplomatické služby pre Francúzsko. Buržoázii však tento fakt veľmi nevadil, pretože sa plne stotožňoval s jej kozmopolitickou orientáciou na Francúzsko a na tzv. anglo-saský svet. Konečne v období imperializmu buržoázia si nevie ináč predstaviť svoju existenciu ako primknutím sa k niektorej inej veľmoci. Preto bola česká a slovenská buržoázia pred r. 1918 prorakúsko-uhorská a po vzniku ČSR profrancúzska. Vyžadovaly si to jej triedne, sebecké záujmy. Nemôže sa orientovať na vlastný ľud, pretože ich rozdeľuje neprekročiteľná priepasť. Z toho dôvodu Masaryk, Beneš a Štefánik nepostavili program vytvorenia československého štátu na masovú, národnooslobodzovaciu základňu, ale iba na zákulisné rokovania s diplomatmi a politikmi západných imperialistických štátov, ktorých sa snažili získať osobnými službami a oboťovaním čs. légií, najmä v protisovietskej intervencii.

Ťažisko svojej prednášky zameral s. Holotík na odhalenie protisovietskych intrík Masaryka, Beneša a Štefánika. Poukázal predovšetkým na Štefánikovu účasť v protisovietskom sprisahaní, ktoré organizovala svetová reakcia hneď po víťazstve Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie. Svoju účasť v boji proti vláde ruského proletariátu snažili sa Masaryk a Beneš najviac zahaliť clonou rozličných fráz o boji proti Nemcom a Maďarom a pod. I štefánikovská literatúra venovala veľmi málo pozornosti tejto čiernej kapitole Štefánikovej činnosti. To všetko vyplýva z toho, že intervencia bola u českého a slovenského ľudu nesmierne nepopulárna, áno, nenávidená. Preto Masaryk a Beneš, ak chceli hrať úlohu reprezentantov „celého národa“, chceli so seba striasť obvinenie o účasti na intervencii. Historické fakty však jasne svedčia proti nim. Odhalenie Masarykovej, Benešovej a Štefánikovej úlohy v intervencii nám najjasnejšie dáva možnosť objasniť ich reakčný, protiľudový a protinárodný politický profil.

Ďalej s. Holotík vyzdvihol svetodejinný význam Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie a jej rozhodný význam pre oslobodenie českého a slovenského ľudu. Už preto nemohla byť nezávislosť českého a slovenského národa vybojovaná v boji proti jej nositeľom, ruskému pracujúcemu ľudu,

a práve preto bola Masarykova, Benešova a Štefánikova účasť v intervencii dvojnásobne zločinná.

Masaryk, Beneš a Štefánik sa dali do služieb svetovej kontrarevolúcie, na čele ktorej stál americký imperializmus, plne osobne a vynaložili všetko úsilie, aby v dohode so západnými imperialistami (a to už 28. nov. 1917 v Jasoch) čs. légie v Rusku staly sa predvojom zločinných plánov smerujúcich k povaleniu vlády ruského ľudu a znovunastoleniu vlády kapitalistov a statkárov.

Štefánik sohral v intervencii úlohu, ktorá vyplynula z jeho predchádzajúceho vzťahu k francúzskej vláde. Štefánik za vojny pracoval pre francúzske ministerstvo vojny a francúzske ministerstvo zahraničia. Nosil uniformu francúzskeho dôstojníka. Nebol však riadnym francúzskym vojakom. Vojenské hodnosti mu boli iba prepožičané za vojny, aby mohol lepšie plniť diplomaticko-zpravodajské úlohy, ktoré mu francúzske úrady sverovali. Najprv dostával i za svetovej vojny Štefánik úlohy, ktoré vôbec nemaly nič spoločného s tzv. zahraničným odbojom, no keď sa po Októbrovej revolúcii nádeje západných imperialistov začaly upierať na čs. légie v Rusku ako na jedinú silu, ktorá by mohla intervenovať, francúzska vláda poverila Štefánika funkciami v čs. légiách. Francúzsky imperializmus si už i predtým najviac podriadiť tzv. zahraničný odboj pre svoje záujmy, v nemalej miere práve tiež Štefánikovou zásluhou, pretože najviac potreboval čs. légie a konečne si robil i najväčšie nároky na rozhodujúci vplyv v strednej Európe. Teraz sa usilovala francúzska vláda, aby dostala do svojich rúk i vedenie nad légiami v Rusku, čo sa jej aj zásluhou Čs. národnej rady, ktorá predstavovala tzv. zahraničný odboj, podarilo.

V tejto časti ukázal s. Holotík podrobne, za akých okolností došlo k oklamaniu prostých čs. legionárov, na ktorom sa zúčastnili Masaryk, Beneš a Štefánik. Štefánik a Beneš pracovali v Paríži (7. decembra 1917 stali sa obaja členmi protisovietskej intervenčnej komisie pri francúzskom ministerstve zahraničných vecí) a Masaryk rozvíjal v spolupráci s francúzskymi vojenskými misiami v Rusku a v Rumunsku (gen. Tabouis a gen. Berthelot) sieť intríg na Ukrajine, kde byly rozložené čs. légie. 7. februára 1918 prehlasuje Masaryk čs. armádny sbor v Rusku za súčiastku čs. vojska vo Francúzsku, ktoré dekrétom zo 16. decembra 1917 prehlásil prezident Poincaré za autonómny útvar francúzskej armády. Tým sa légie v Rusku dostaly pod francúzske velenie, Francúzi ich financovali a disponovali tak, ako oni potrebovali.

Medzitým sa rušne vyjednávalo medzi francúzskymi ministerstvami o novom veliteľstve čs. armádneho sboru v Rusku. Za veliteľa navrhlo francúzske ministerstvo vojny generála M. Janina. Aby generálovi Janinovi uľahčila francúzska vláda poslanie, menovala jeho zástupcom Štefánika, ku ktorému mala plnú dôveru. Pritom však Štefánik mal v légiách vystupovať ako člen Čs. národnej rady a takto sprostredkovať rozkazy francúzskej vlády do légií. Poslanie Štefánika, ktoré sa pripravovalo v januári 1918 do južného Ruska k čs. légiám, súviselo so snahami imperialistov Dohody previesť čs. jednotky z Ukrajiny do južného Ruska.

Plán previesť légie do južného Ruska sa podľa Masaryka neuskutočnil z „vojenských a politických“ dôvodov a Štefánik dostal od francúzskeho ministerstva vojny a od francúzskeho ministerstva zahraničia náhradné poslanie v Taliansku.

Avšak i v Taliansku sa ďalej zamestnával myšlienkou na účasť v intervencii. Stýkal sa so zvyškami cárskej diplomatickej a vojenskej legácie a osnoval plány na intenzívne využitie čs. légii v Rusku proti vláde robotníkov a roľníkov. Vhodná chvíľa pre Štefánika prišla koncom mája 1918, keď intrigami zástupcov vojenských a diplomatických misií západných imperialistických štátov a podlou zradou predajných dôstojníkov čs. légie vystúpily proti sovietskej vláde. Štefánik razom stratil záujem o vyjednávanie v Taliansku, naviazal spojenie s Parížom a ponúkol sa, že čo najskôr odcestuje k čs. jednotkám do Ruska.

S. Holotík podrobnejšie rozobral i otázku vystúpenia čs. légii, situáciu v légiách v priebehu letných mesiacov r. 1918, ktorá bola v znamení počiatočných dočasných úspechov, ale postupne sa legionári stretávali so stále húževnatejším odporom Červenej armády a širokých mas ruského ľudu. Od konca aug. 1918 začaly légie ustupovať a už sa definitívne nevzpamätaly. Výsledkom porážok bol rozklad vnútri čs. jednotiek. Prostí legionári volajú po okamžitom návrate domov a odmietajú na niektorých úsekoch bojovať. Z takýchto okolností prišiel na Sibír 16. nov. 1918 Štefánik.

Na podklade nových dokumentov ukázal s. Holotík, ako Štefánik prišiel na Sibír s mnohými a pestrými úlohami, ktoré dostal od francúzskeho ministerstva vojny. Okrem toho mal plniť i rozkazy, ktoré dostal generál Janin, ktorý bol určený za hlavného veliteľa čs. légii a súčasne bol náčelníkom francúzskej misie. Bezprostrednou úlohou M. R. Štefánika na Sibíri bolo, aby ako významný člen Čs. národnej rady a neskoršie ako čs. minister vojny, ktorým sa medzičasom stal, zasadil sa so všetkou energiou o to, aby čs. armádny sbor na Sibíri bojoval proti ruskému ľudu za záujmy francúzskych, amerických, anglických kapitalistov a ruských statkárov. Mal pripravovať v légiách pôdu pre generála Janina, ktorý mal vziať légie do svojich rúk, súčasne mal vyjednávať s ruskými belogvardejskými kruhmi o tom, aby prijali Janinove hlavné velenie i nad belogvardejskými vojskami. S Japoncami mal rokovať o ďalšej intervencii a o dodávkach japonských zbraní pre čs. légie.

Konečne vzhľadom na situáciu vnútri légii, ktoré stále vo väčšom množstve odmietaly ďalej bojovať a žiadaly návrat do vlasti, kde sa 28. októbra 1918 vytvorila Československá republika, mal urobiť také opatrenia, aby sa legionári stali poslušným nástrojom svetovej reakcie, aby sa légie staly obyčajným žoldnierskym, expedičným sborom.

Štefánik vykonal v légiách rozličné tvrdé opatrenia proti Odbočke čs. národnej rady v Rusku, ktorú rozpustil, proti zastupiteľským orgánom vojakov, presviedčal legionárov o výhodnosti ďalšieho boja, rozkazoval i prosil, no jeho činnosť bola márna. Legionári pod vplyvom revolúcie ruského proletariátu odmietajú cez všetky Štefánikove snahy zúčastňovať sa ďalej na špinavej vojne proti ruskému ľudu.

Štefánikova činnosť na Sibíri v podľe protisovietskej intervencii odhaľuje v plnej miere jeho reakčnú, protifudovú tvár, ukazuje ho v plnej nahote ako oddaného služobníka záujmov francúzskeho i svetového imperializmu.

V závere zdôraznil s. Holotik, že Československá republika vznikla práve pod mohutným vplyvom žiarivých oslobodeneckých myšlienok Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie, ktoré podryly spráchnivelú budovu monarchie, spôsobili jej definitívny pád a na jej troskách si český a slovenský ľud vybudoval svoju samostatnosť. Československá samostatnosť nemohla vzniknúť bojom proti výdobytkom Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie. Preto Masarykova, Benešova a Štefánikova účasť v protisovietskej intervencii, na strane imperialismu, javí sa aj ako ťažký zločin proti českému a slovenskému národu.

Po referáte s. L. Holotika sa do diskusie prihlásil Dr. *Mikuláš Písch*, asistent FFSU. Svoj diskusný príspevok zamerail na osvetlenie ideologického profilu Eduarda Beneša a jeho zahraničnej politiky, najmä v Malej dohode. Na početných citátoch z Benešových prác *Svetová válka a naše revoluce*, *Problémy nové Evropy*, *Úvahy o slovanství* atď. poukázal na Benešov nepriateľský postoj k Veľkej októbrovej socialistickej revolúcii, na jeho strach z revolúcie doma, ako aj na skutočné príčiny, ktoré viedly k utvoreniu Malej dohody. Ďalej poukázal na jeho zatvrdilú západnú politickú orientáciu a na skutočnosť, prečo Beneš medzi poslednými štátmi uznal r. 1934 SSSR de iure. Potom prešiel k obdobiu jeho prezidentstva, keď doviedol svojou politikou národ tam, kam to s. Gottwald predpovedal, k Bielej hore, k Mníchovu. Dotknúc sa Benešovej úlohy v II. zahraničnom odboji, prešiel k vykresleniu Benešovej úlohy po r. 1945 až do februára 1948 a skončil svoj diskusný príspevok slovami:

„Pre jeho činy český a slovenský ľud vždy odsudzoval vo svojej väčšine Benešove protisovietske intrigy, jeho prisluhovanie Západu a sluhovské postavenie u p. Preissa. Prakticky to vyjadril tým, že väčšina národa bojovala celé roky spolu s KSČ proti tejto politike. Slovenský ľud videl okrem toho v Benešovi predstaviteľa českej imperialistickej buržoázie a hlásateľa idey jednotného československého národa, vymyslenej českou buržoáziou na ešte ľahšie a zastarenejšie vykorisťovanie slovenského národa. Preto medzi naším ľudom ani nie je tak potrebný boj proti samému Benešovi. Skôr treba rozvinúť boj proti Benešovým nástupcom a bývalým spolupracovníkom, proti Zenklovi a Ripkovi a im podobným, ktorí chcú za pomoci amerických imperialistov zvrátiť pomery v našej republike. Avšak práve na príklade Beneša a jeho skrachovanej politiky so Západom bude treba rozbiť ideologicky všetky odtiene zradnej emigrácie na Západe. A v tomto smere naša historická veda môže urobiť veľmi osožnú prácu.“

V ďalšom diskusnom príspevku sa *Zora Studená*, asistentka FFSU, zameraila na osvetlenie wilsonovskej legendy v dejinách ČSR. Ako posledný sa do diskusie prihlásil Dr. *Viliam Schwanzer*, vedúci katedry germánskej a anglickej filologie na FFSU, ktorý sa zamerail na osvetlenie západnej orientácie v národnostnej politike buržoázných predstaviteľov prvej ČSR.

Záverom shrnul a zhodnotil univ. docent Dr. *Jaroslav Dubnický* výsledky diskusie. Jeho záverečné slovo prinášame pre dôležitosť v doslovnom znení:

„Tak úvodný referát prof. M. Gosiorovského, ako aj jednotlivé diskusné príspevky osvetlili nám s rozličných strán neúprimnú povahu TGM, ako aj jeho ideologiu a politiku. Ako na to poukázal referent i viacerí diskutéri, TGM nebol veľký a pokrokový mysliteľ, ale nemožno si ho oprávnenne predstavovať ani ako dobromyseľného a úprinného filozofujúceho prezidenta, ktorý nechápe dobre, že svojou autoritou kryje protinárodné a prot ľudové výčiny veľkiburžoázie.

Niet pochyby o tom, že TGM bol už od svojich študentských rokov uvedomelým príslušníkom buržoázie, jej ideologom i politikom. Pri celkovom osvetlení jeho činnosti ideologickej i politickej ukazuje sa celkom jednoznačne, že táto činnosť bola prevažne reakčná. Reakčná buržoázna podstata jeho ideologie a politiky prejavovala sa už aj v období pred vznikom Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie a československého štátu.

TGM nebol skutočným vlastencom a neohrozeným bojovníkom za nezávislosť našich národov, ale kozmopolitom, ktorý od uznávania zásady zachovania Rakúska prešiel k poníženému obdivu amerického imperializmu. Vonkoncom si nezaslúžil svojou prot ľudovou a protinárodnou politikou aureolu osloboditeľa. TGM už pred prvou svetovou vojnou bol prívržencom buržoázneho reformizmu a pokúšal sa rozličnými spôsobmi dezorientovať naše robotnícke hnutie i inteligenciu. Za prvej imperialistickej svetovej vojny sa usiloval o to, aby sviedol ľudové sily so správnej revolučnej cesty, snažil sa ich zapojiť do služieb západných imperialistov a zneužiť pre intervenčný boj proti Veľkej októbrovej socialistickej revolúcii.

TGM hral hlavnú úlohu v boji o budúci charakter ČSR, bol na čele snáh veľkiburžoázie o rozbíjanie revolučného robotníckeho hnutia, nevyhýbajúce sa prostriedkom politického podvodu, ale zároveň aj krvavého prot ľudového teroru.

Oproti robotníckej triede viedol boj nielen na domácej, ale aj na medzinárodnej pôde, organizoval protisovietske akcie a intrigy, bol politickým stratégom veľkej finančnej buržoázie.

Nebol dôsledným prívržencom buržoáznej demokracie, súhlasil s vládou pevnej ruky i s policajnými opatreniami oproti čs. ľudu. Prejavilo sa u neho pochopenie aj pre fašizmus, keďže vraj „demokracia nevie vládnuť dost rýchlo“ — oproti robotníckej triede.

Ako uvedomelý nepriateľ proletariátu bol TGM tiež rozhodným odporcom a falšovateľom vedeckého socializmu ako svetonáhľadu revolučnej robotníckej triedy.

Ako vypočítavý a prefíkaný politik a ideolog buržoázie vystupoval rád v maske humanistu, obdivovateľa demokracie a priateľa ľudu. Pravda, bola to neúprimná, demagogická ideologia, ktorej podvodný charakter vystupuje jasne najmä vtedy, keď si všimneme odporne prot ľudové a protinárodné skutky prvého buržoázneho prezidenta. Ale aj v jeho niektorých ideologických prejavoch sa ukazuje jasne jeho skutočná reakčná povaha, obdiv pre techniku vládnutia vykorisťovateľských tried a pre rakúsku byrokraciu,

strach z ľudovej samočinnosti, nenávisť ku každej revolúcii ako nebezpečenstvu pre buržoázu triedu.

Filozofickým charakterom je pseudohumanistický moralista a tmár, súčasne cynik a vypočítavý demagog.

V diskusii sa teda potvrdilo s viacerých strán, že ideológia a politika TGM bola buržoázna a reakčná.

V diskusii sa ukázalo, že oslobodenecká buržoázna legenda je falošný obraz charakteru prvej svetovej imperialistickej vojny, ktorá idealizuje úlohu západných imperialistických veľmocí.

Táto legenda je protisovietska, ale aj protinárodná a protiludová, jej úlohou je dezorientovať a ideologicky odzbrojiť pracujúci ľud, ktorý je skutočným tvorcom histórie.

Zároveň diskusia poukázala aj na reakčný charakter ideologie a politiky Eduarda Beneša ako druhého významného predstaviteľa čs. buržoáznej reakcie.

Významným príspevkom našej diskusie bol tiež referát s. L. Holotíka, ktorý priniesol nový faktový materiál, odhaľujúci celkom jednoznačne M. R. Štefánika ako kozmopolitického, buržoázneho dobrodruha a agenta francúzskeho ministerstva vojny. Bola osvetlená najmä Štefánikova protisovietska činnosť pri organizovaní kontrarevolučnej intervencie v SSSR a pri zahŕňovaní čs. légii do boja proti mladému proletárskemu štátu.

Možno teda povedať, že dnešná diskusia vcelku splnila svoj cieľ a priniesla aj niektoré nové, hodnotné poznatky. Nazdávam sa, že nebude od vecí, ak v záujme rozvírenia širšieho ideologického ruchu budeme pokračovať v usporadúvaní podobných širších diskusných schôdzok vysokoškolských prednášateľov a vedeckých pracovníkov. Ako sa už spomenulo, je potrebné vrhnúť jasné svetlo najmä na ideológiu a politiku slovenského ľudáctva ako aj na jeho ideové a sociálno-triedne korene.

Odhalenie ľudáctva patrí k prvoradým úlohám boja na ideologickom fronte, pretože ľudácka demagogia mala ešte len v nedávnej minulosti pomerne širokú masovú základňu, najmä v zaostalejších vrstvách nášho národa.

Ľudácke ideologické prežitky sú nebezpečné nielen preto, že sú späté s klerikalizmom, ale aj preto, že západný imperializmus, ktorý sa opiera o najčiernejšiu reakciu, preukazuje značnú dôveru i podporu slovenskej klérofašistickej emigrácii.

Ľudácke živly boli aj po oslobodení pomerne aktívne a aj dnes, v čase, keď sa vyostruje triedny boj na dedine, usilujú sa kriesiť protičeské a šovinistické nálady, idealizovať nesamostatný, ľudácko-karmasinovský štát a ospravedlňovať svoju špinavú zradu na českom národe a zákerné vojenské výpravy oproti SSSR.

Nemalý význam by mohla mať tiež širšia vedecká diskusia o náboženskej ideológii.

Niet pochyby, že takéto vedecké diskusie môžu prispieť rozvoju nášho vedeckého bádania a zvyšovaniu ideologickej úrovne našej prednášateľskej a publikačnej činnosti. Zároveň však takto môžeme pomôcť nášmu

Fudu, aby sa urýchlene zbavoval predsudkov, ilúzií a sebaklamov, aby si bol naozaj plne vedomý svojho významu v národnej histórii, aby si ešte viac vážil svoju slobodu, ktorú bolo tak ťažko vy dobyť, aby ešte s väčším zápalom bojoval za vybudovanie a obranu socializmu v našej drahej vlasti.

*Zápis z diskusie zredigoval
M. Písch*